

Główne deficyty rozwojowe występujące u dzieci, z którymi się spotykamy w szkołach:

I. ZABURZENIA MOWY

1. Kłopoty artykulacyjne wynikające z naśladownictwa złego wzoru mowy, nieprawidłowe nawyki utrwalone w okresie kształtowania się mowy (dyslalie): seplenienie, reranie, nieprawidłowe wymawianie k,g, nosowanie.
2. Opóźnienie rozwoju słowno-pojęciowego:
  - dziecko ma ubogi słownik,
  - mówi mało i trudno nawiązuje kontakt słowny,
  - buduje zdania niepełne i niegramatyczne,
  - nie rozumie wielu pojęć,
  - ma trudności w analizie słuchowej.
3. Brak dźwięczności w realizacji głosek dźwięcznych, wynikające z zaburzenia słuchu fonematycznego(fonemowego):
  - brak głosek dźwięcznych: b,d,g,w,z,ż,ź,
  - mylenie głosek dźwiękopodobnych, np. c-s, sz-cz i inne.
4. Zniekształcenia niektórych głosek, spowodowane niedosłuchem:
  - zniekształcanie artykulacji niektórych głosek, szczególnie syczących i szumiących,
  - brak w ogóle niektórych głosek,
  - zaburzona melodia mowy,
  - zaburzona intonacja.
5. Jąkanie funkcjonalne, wynikające z różnych przyczyn, np. z zaburzeń koordynacji narządów: oddechowego, fonacyjnego i artykulacyjnego:
  - powtarzanie sylab, wyrazów,
  - napięcia mięśniowe, zahamowanie wypowiedzi,
  - oddech krótki, przerywany lub zatrzymany,
  - współruchy mięśni twarzy, szyi, rąk, nóg,
  - podniecenie emocjonalne, pocenie się czerwienienie,
  - mowa niewyraźna, monotonna,
  - utrudniony, czasem uniemożliwiony kontakt słowny.

II. ZABURZENIA ANALIZY I SYNTEZY WZROKOWEJ

Dziecko, które wykazuje wybiórcze zaburzenia funkcji spostrzegania wzrokowego, przejawia trudności :

- w różnicowaniu kształtów graficznych, zapamiętywaniu i odwzorowywaniu z modelu lub z pamięci,
- w odpoznanawaniu znaków i przedmiotów zbliżonych wielkością, kształtem.

Prócz tego, rozumiejąc znaczenie litery i cyfry jako symbolu, posługuje się nimi nieprawidłowo jako znakami graficznymi. Dzieci takie myli:

- litery różniące się niuansami graficznymi, jak: a-o, m-n, l-f, e-c,
- litery o kształcie zbliżonym, a różnym położeniu w stosunku do osi pionowej, np. p-g, d-b lub osi poziomej, np. u-n, b-p, d-g,
- odwraca kolejność liter w wyrazach, np. pan –nap,
- opuszcza drobne elementy graficzne,
- łuki przekształca w kąty ostre lub rozwarte,
- pisze litery wybiegające poza linie, nierówne, rozchwane,
- robi za duże lub za małe odstępy między literami.

W konsekwencji tego, w późniejszych latach obserwuje się trudności w nauce, pojawiają się liczne błędy ortograficzne. Dzięki całościowo obniżonym poziomom spostrzegania mają poważne kłopoty z rozróżnianiem wszelkich kształtów. Nie mogąc rozróżnić kształtów pojedynczych liter, znacznie gorzej radzą sobie z graficznym układem liter w wyrazie. Metoda wyrazowa nie stanowi dla nich ułatwienia, przeciwnie, komplikuje jeszcze cały proces.

III. ZABURZENIA ANALIZY I SYNTEZY SŁUCHOWEJ

Umiejętność różnicowania dźwięków mowy ludzkiej określa się mianem słuchu fonematycznego, różnego od słuchu tonalnego.

Analiza i synteza słuchowa polega na odebraniu bodźca, rozłożeniu go na elementy, następnie złożeniu w całość dźwiękową. Zaburzeń analizy i syntezy słuchowej nie należy mylić z niedosłuchem obwodowym.

Dzieci niedosłyszające źle odbierają dźwięki odległe (ale gdy je słyszą, prawidłowo analizują i syntetyzują).

Natomiast dzieci z zaburzonym słuchem fonematycznym dobrze słyszą słowa, lecz w ciągu mownym nie potrafią różnicować pojedynczych dźwięków lub złożyć ich w całość dźwiękową.

Procesy syntezy i analizy dźwiękowej nieustannie obecne są w czytaniu i pisaniu. Sugestywnym przejawem zaburzenia tych procesów jest opóźniony rozwój mowy czy jej zaburzenia. W klasach początkowych pojawiają się trudności w czytaniu i pisaniu ze słuchu.

Objawy:

- trudności w rozumieniu bardziej skomplikowanych poleceń słownych,
- trudności w zapamiętywaniu, powtórzeniu trudnych wyrazów i dłuższych zdań,
- trudności w dokonywaniu syntezy wyrazu,
- trudności w pisaniu ze słuchu dłuższych wyrazów,
- trudności w czytaniu całych wyrazów metodą literowania,
- często mały zasób słów, agramatyzmy, prymitywne, proste zdania w opowiadaniu,
- zniekształcanie wyrazów w dyktandzie,
- trudności w pisowni wyrazów zmiękczonej,
- kłopoty z różnicowaniem i-j,
- trudności w odróżnianiu samogłosek nosowych od „on”, „om”,
- w starszych klasach: łączenie przyimka z rzeczownikiem, np. wkącie,
- opuszczanie wyrazów, końcówek wyrazów, elizje (opuszczanie bądź dodawanie liter, sylab, wyrazów) nagłoskowe i śródgłoskowe,

- zamiana dźwięcznych na bezdźwięczne, np. b-p, d-t,
- zamiana syczących na szumiące lub ciszące, np. s-sz-ś,
- trudności w nauce języka obcego,
- trudności w nauce wierszy, tabliczki mnożenia, zapamiętywania ciągów słownych (łatwiej się uczą, mając tekst przed oczami)

IV. ZABURZENIA ORIENTACJI PRZESTRZENNEJ

Dziecko wykazujące wybiórcze zaburzenia orientacji przestrzennej ujmuje prawidłowo złożone kształty graficzne o charakterze symetrycznym, ale popełnia błędy w ujmowaniu kształtów asymetrycznych. Jedne dzieci przejawiają większą trudność w odtwarzaniu kształtów asymetrycznych w stosunku do osi pionowej, inne w stosunku do osi poziomej.

Objawy:

- słabe rozumienie określeń słownych, dotyczących stosunków przestrzennych, przyimki (w, nad, pod, za, obok, przed...)
- rysunki o niższym poziomie graficznym wykazują prymitywne, uproszczenia, małą ilość szczegółów oraz złe rozplanowanie przedmiotów,
- niewłaściwe rozplanowanie wyrazów w stosunku do strony zeszytu, dziecko nie mieści się liniach zeszytu, często wybiera złe linijki,
- mylenie kierunku zapisu (pismo lustrzane),
- mylenie liter o różnym położeniu w stosunku do osi poziomej i pionowej, np. p-g, d-b, u-n, g-b, p-b (w czytaniu i pisaniu także).

W późniejszym okresie nauki obserwuje się:

- trudności w nauce geografii (słaba orientacja w stronach świata, trudności w opanowaniu pojęć dotyczących rozróżniania stron świata, pór roku, miesiące, pór dnia, dni tygodnia),
- trudności w nauce geometrii (słabo utrwalone obrazy wzrokowe, w związku z tym wszelkie pojęcia i definicje zostają przyswajane tylko w sposób werbalny).

Ćwiczenia orientacji przestrzennej są często obecne w ćwiczeniach wyrównujących opóźniony rozwój ruchowy i ćwiczeniach dotyczących percepcji wzrokowej.

V. OPÓŹNIENIA ROZWOJU RUCHOWEGO

Ogół trudności związanych z opóźnionym rozwojem ruchowym można podzielić na dwie zasadnicze grupy:

1. Niezręczność ruchową całego ciała.

Objawy:

Niechęć do czynności i zabaw ruchowych. Dzieci takie wykazują niesprawność ruchów całego ciała (ruchy nieskoordynowane, kanciaste). Nadmierna męczliwość jest powodem słabej kondycji fizycznej (często brak sprawności fizycznej spotykamy u dzieci otyłych).

2. Niezręczność manualną.

Objawy:

- nadmierne, bądź za małe napięcie mięśniowe (stąd mała precyzja), kurczowe trzymanie ołówka, silne przyciskanie, częste współruchy (języka, dłoni),
- zaburzona szybkość ruchów, np. dłoni, palców, trudności w majsterkowaniu, wycinaniu, szyciu, zapinaniu guzików itp.,

- niewłaściwa koordynacja wzrokowo-ruchowa, trudności w rysowaniu, pisaniu (brzydkie pismo, brak połączeń między literami, zmiana wielkości i kąta nachylenia pisma, wolne tempo pisania, niestaranne zeszyty, kleksy, pogięte kartki, liczne skreślenia i poprawki),
- trudności przyspieszenia czytania (wskutek powolnych ruchów gałek ocznych)

VI. ZABURZENIA SFERY EMOCJONALNEJ

Objawy:

Dzieci z zaburzeniami rozwoju emocjonalnego najogólniej dzielimy na **nadpobudliwe psychoruchowe** oraz **dzieci zahamowane psychoruchowe**.

Nadpobudliwość psychoruchowa objawia się:

- niepokojem psychoruchowym,
- nadmierną ruchliwością,
- ruchami nieekonomicznymi, zbędnymi,
- częstą zmianą postawy,
- zaburzeniami uwagi,
- drażliwością, gwałtownością, niecierpliwością
- skłonnością do kłótni, zaczepek, bójek,
- jąkaniem, tikami, grymasami twarzy,
- nierównomiernością w pracy szkolnej.

Zahamowanie psychoruchowe objawia się:

- trudnościami w nawiązywaniu kontaktu słownego,
- brakiem wiary we własne możliwości,
- kompleksami, nadmierną wrażliwością,
- niepewnością, stanami lękowymi, ucieczkami z lekcji,
- zwolnionymi reakcjami psychoruchowymi,
- zaburzeniami snu, łaknienie,
- jąkaniem i zacinianiem,
- biernością i apatią, depresją,

Opracowała: Mgr Justyna Markowiak
Pedagog

Źródło: K. Dębicka, M. Morkowska: Trudności szkolne, Leszno 1998r.